

Gerard Mascarell Tomàs

**CARACTERÍSTIQUES GENERALS DEL
DRET D'ALIMENTS ALS FILLS MAJORS
D'EDAT. ESPECIAL CONSIDERACIÓ A LA
SEVA EXTINCIÓ**

TREBALL DE FI DE GRAU

Dirigit per la Dra. Reyes Barrada Orellana

Doble titulació de grau en Dret i en Relacions Laborals i Ocupació

**UNIVERSITAT
ROVIRA i VIRGILI**

Tarragona

2023

Aquest TFG s'ha desenvolupat en la modalitat de Treball de Recerca.

La recerca es presenta seguint les normes per a autors previstes a la...

- Títol de la revista escollida: Revista Jurídica de Catalunya.
- Enllaç de les normes per a autors que preveu la revista o adjuntar un breu resum de les normes: <https://www.icab.es/export/sites/icab/.galleries/documents-contingut-generic/Llibre-destil-RJC.-2018.pdf>

RESUM

El present treball de fi de grau té com a objectiu l'estudi del dret d'aliments en favor dels fills i filles majors d'edat, fent una especial consideració a la seva extinció. La no implantació, en el Codi Civil de Catalunya, d'una edat màxima per poder percebre la prestació, provoca que siguin els tribunals els qui hagin d'atendre cas per cas a l'hora de valorar l'extinció, fet que provoca que pugui haver sentències discordants. Així doncs, es realitzarà un anàlisi jurisprudencial per tal d'estudiar com interpreten els tribunals les diferents causes d'extinció del dret d'aliments previstes a la legislació.

Paraules clau: Dret d'aliments, fills majors d'edat, causes d'extinció, solidaritat familiar, estat de necessitat, circumstàncies personals, desheretament.

RESUMEN

El presente trabajo de fin de grado tiene como objetivo el estudio del derecho de alimentos en favor de los hijos e hijas mayores de edad, haciendo una especial consideración a su extinción. La no implantación, en el Código Civil de Cataluña, de una edad máxima para poder percibir la prestación, provoca que sean los tribunales quienes tengan que atender caso por caso para valorar la extinción, hecho que provoca que pueda haber sentencias discordantes. Así pues, se realizará un análisis jurisprudencial para estudiar como interpretan los tribunales las diferentes causas de extinción del derecho de alimentos previstas en la legislación.

Palabras clave: Derecho de alimentos, hijos mayores de edad, causas de extinción, solidaridad familiar, estado de necesidad, circunstancias personales, desheredamiento.

ABSTRACT

The aim of this bachelor's degree final work is to study alimony in sons and daughters of legal age, paying special attention to its extinction. The failure to implement, in the Civil Code of Catalonia, a maximum age to be able to receive the benefit, means that the courts must attend on a case-by-case basis when assessing the extinction, which means that there may be discordant sentences. Thus, a jurisprudential analysis will be carried out in order to study how the courts interpret the different causes of extinction of the alimony provided for in the legislation.

Keywords: Alimony, sons of legal age, extinction causes, family solidarity, state of necessity, personal circumstances, disinheritance.

ÍNDIX

ABREVIATURES.....	6
INTRODUCCIÓ.....	7
1. ELS ALIMENTS D'ORIGEN FAMILIAR: CONCEPTE, FONAMENT JURÍDIC I CARACTERÍSTIQUES PRINCIPALS	8
1.1. Concepte i Fonament Jurídic	8
1.1.1. Requisits per l'existència del Dret d'aliments entre parents	9
1.1.2. El fonament jurídic del dret d'aliments: El principi de Solidaritat Familiar 11	
1.2. Característiques principals dels aliments d'origen familiar.....	12
2. ELEMENTS SUBJECTIUS DEL DRET D'ALIMENTS.....	14
2.1. La figura de l'alimentant	15
2.2. La figura de l'alimentat o alimentista.....	15
2.2.1. Diferenciació atenent a l'edat del subjecte alimentat.....	16
A. Els aliments als fills menors d'edat	16
B. Els aliments als fills majors d'edat	18
3. L'EXTINCIÓ DE L'OBLIGACIÓ DE PRESTAR ALIMENTS EN ELS FILLS MAJORS D'EDAT	19
3.1. Les causes d'extinció de l'obligació de prestar aliments als fills majors d'edat 22	
3.1.1. L'extinció de la prestació d'aliments per la mort de l'alimentat	22
3.1.2. L'extinció de la prestació d'aliments per la mort de l'alimentant.....	23
3.1.3. L'extinció de la prestació d'aliments per la reducció de rendes del subjecte alimentant.....	24
3.1.4. L'extinció de la prestació d'aliments per la millora de les condicions de vida de l'alimentista	26
A. Extinció de la prestació d'aliments per finalització de l'etapa formativa ...	28
B. Extinció de la prestació d'aliments per l'accés al mercat laboral.....	33
C. Altres circumstàncies que suposen una millora en les condicions de vida de l'alimentista	35
3.1.5. L'extinció de la prestació d'aliments per incórrer en una causa de desheretament.....	36
A. Extinció de la prestació d'aliments per les causes d'indignitat previstes en l'article 412-3 CCCat	37
B. Extinció de la prestació d'aliments per maltractament greu a l'alimentant. 38	
C. Extinció de la prestació d'aliments per absència de relació amb l'alimentant	39

CONCLUSIONS	41
BIBLIOGRAFIA	43
LEGISLACIÓ.....	44
JURISPRUDÈNCIA.....	44

ABREVIATURES

AAP	Auto de l'Audiència Provincial
BOA	Boletín Oficial de Aragón
BOE	Boletín Oficial del Estado
CC	Codi Civil
CCCat	Codi Civil de Catalunya
CE	Constitució Espanyola
DOGC	Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya
SAP	Sentència de l'Audiència Provincial
STS	Sentència del Tribunal Suprem
STSJ	Sentència del Tribunal Superior de Justícia
Dra.	Doctora
Núm / nº	Número
Op. cit.	Obra citada
p. / pp.	Pàgina / Pàgines
Sec.	Secció
Sr.	Senyor

INTRODUCCIÓ

Quan es parla del dret d'aliments no hi ha cap mena de discussió sobre l'obligació que tenen els progenitors de prestar aliments als seus fills menors d'edat. Però, pel que fa als fills majors d'edat, hi ha disparitat d'opinions i no està del tot clar fins quan s'han de prestar i en quins casos s'ha d'extingir aquest dret.

Aquest treball té com a objectiu estudiar les característiques generals del dret d'aliments als fills majors d'edat, posant èmfasi en la seva extinció. El que es pretén és demostrar que el dret d'aliments no és il·limitat ja que, si ho fos, suposaria un abús de cara als progenitors, ja que quedarien obligats per sempre a prestar aliments als seus fills, per molt que aquests ja es considerin independents econòmicament i ja no es trobin en estat de necessitat.

El present treball de fi de grau s'ha dut a terme utilitzant la metodologia de treball de recerca, mitjançant l'estudi del Codi Civil de Catalunya, llibres i revistes jurídiques que fan referència al dret d'aliments i, sobretot, realitzant un anàlisi jurisprudencial sobre la base de les sentències dictades pel Tribunal Suprem i per les diferents Audiències Provincials.

També cal tenir en compte que la majoria de les decisions jurisprudencials dictades a l'empara del Codi Civil resulten extrapolables a l'àmbit de Catalunya, donada la correspondència existent en el seu fonament i les seves respectives resolucions jurídiques.

En conclusió, la finalitat del treball és estudiar les característiques principals i els principis bàsics que regeixen el dret d'aliments en el cas dels fills majors d'edat, així com indagar en la interpretació que realitzen els tribunals sobre la seva extinció, aspecte respecte del qual, com més endavant s'explicarà, les decisions no sempre resulten homogènies.

Per fer-ho, el present treball comença introduint el concepte, fonament, les característiques i els principis bàsics del dret d'aliments, continua identificant els subjectes que formen part d'aquest dret, posant èmfasi en la distinció entre els aliments als fills menors i majors d'edat, i finalitza analitzant les causes d'extinció del dret que preveu el Codi Civil de Catalunya recolzat amb la interpretació que realitzen els tribunals.

1. ELS ALIMENTS D'ORIGEN FAMILIAR: CONCEPTE, FONAMENT JURÍDIC I CARACTERÍSTIQUES PRINCIPALS

1.1. Concepte i Fonament Jurídic

Els vincles familiars comporten una sèrie de drets i deures respecte els parents que els conformen. Un d'aquests drets és el d'aliments, que fa referència a cobrir o satisfer les necessitats vitals dels membres de la família. Així doncs, aquest dret d'aliments es configura des de la vessant de qui necessita els aliments per sustentar-se (que s'anomena alimentista o alimentat¹), i des de la perspectiva de qui es veu obligat per llei a proporcionar-los² (que s'anomena alimentant³).

Aquest dret d'aliments, per tant, pot ser analitzat des de la seva doble vessant de dret i de deure. Atenent al deure, l'Audiència Provincial de Barcelona, en la sentència de 28 de març de 2007⁴, en el seu fonament de dret segon, afirma que *“la obligación alimenticia, se ha de entender como un deber impuesto a una o varias personas, de asegurar la subsistencia de otra o de otras”*.

Per tant, d'aquesta definició podem extreure que l'obligació de prestar aliments es concep com un dret que té l'alimentista però també com un deure que té l'alimentant, degut al vincle familiar que els uneix.

Els aliments d'origen familiar es troben regulats al Codi Civil de Catalunya⁵ (en endavant, també, CCCat), en els seus articles 237-1 i següents. Tot i això, no s'estableix una definició del concepte d'aliments com a tal, però sí que es determina el contingut d'aquests, és a dir, l'objecte de la prestació. Tampoc ho fa el Codi Civil⁶ (en endavant, també, CC) en els seus articles 142 i següents.

Així ho veiem a l'article 237-1 CCCat, que determina el següent: “S'entén per aliments tot el que és indispensable per al manteniment, l'habitatge, el vestit i l'assistència mèdica

¹ La figura de l'alimentista o alimentat s'explica a l'apartat 2.2.

² DEL POZO CARRASCOSA, PEDRO, VAQUER ALOY, ANTONI, BOSCH CAPDEVILA, ESTEVE, *Derecho Civil de Cataluña. Derecho de Familia*, 3ª Edición, Marcial Pons, Madrid, 2022, p. 367.

³ La figura de l'alimentant s'explica a l'apartat 2.1.

⁴ SAP de Barcelona (Sec. 12), de 28 de març de 2007 (ROJ: SAP B 189/2007)

⁵ Llei 25/2010, de 29 de juliol, del llibre segon del Codi civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família (BOE núm. 203, de 21 d'agost).

⁶ *Real Decreto de 24 de julio de 1889 por el que se publica el Código Civil* (BOE núm. 206, de 25 de juliol).

de la persona alimentada, i també les despeses per a la formació (...). Així mateix, els aliments inclouen les despeses funeràries, si no estan cobertes d'una altra manera". Definició similar realitza el Codi Civil en el seu article 142 on inclou, a banda de les descrites anteriorment en la codificació catalana, les despeses d'embaràs i de part, que en el CCCat podrien quedar incloses en les despeses mèdiques.

Aquests elements establerts pel legislador que conformen l'objecte del dret d'aliments, es poden classificar depenent del grau de subsistència que poden proporcionar. Així ho fa la Dra. Adoración Mª Padial, distingint els aliments restringits o naturals dels aliments amplis o civils⁷. Mentre que els primers s'encarreguen de garantir el mínim vital de subsistència, els aliments amplis o civils van més enllà; aquests s'ocupen també de proporcionar els recursos necessaris per la satisfacció de les necessitats de la vida de l'alimentista.

Pel que fa al règim jurídic del dret d'aliments, cal destacar que es troba regulat a la Constitució Espanyola de 1978⁸ (en endavant CE) on, en el seu article 39.3, fa referència a al deure que tenen els progenitors de prestar assistència als seus fills, establint el següent: "*Los padres deben prestar asistencia de todo orden a los hijos habidos dentro o fuera del matrimonio, durante su minoría de edad y en los demás casos en que legalmente proceda*". A més, el dret d'aliments també es troba regulat als articles del Codi Civil i del Codi Civil de Catalunya ja esmentats en anteriors paràgrafs.

1.1.1. Requisits per l'existència del Dret d'aliments entre parents

De les definicions anteriors i del contingut que regula el Codi Civil de Catalunya, podem extraure una sèrie de requisits que s'han de donar per tal que existeixi el dret d'aliments entre parents:

a) La relació de parentesc entre alimentat i alimentant

El Codi Civil de Catalunya, en el seu article 237-2, regula qui són els parents obligats a prestar aliments. Aquests són els cònjuges, els descendents, els ascendents, i també els

⁷ PADIAL ALBÁS, ADORACIÓN MARIA, *La Obligación de Alimentos entre Parientes*, Tesi Doctoral, Lleida, 1994, p. 49.

⁸ *Constitución Española de 1978* (BOE núm. 311, de 29 de desembre).

germans⁹. Així doncs, observem que és indispensable que hi hagi una relació de parentesc entre el titular del dret i la persona obligada.

A més, també regula en l'article 237-6 CCCat l'ordre de reclamació dels aliments pel supòsit on hi hagi diverses persones obligades, permetent també la possibilitat de demanar els aliments als parents de grau posterior en cas que els primers no disposin dels recursos suficients, aspecte que ens duu al darrer requisit.

b) L'estat de necessitat del subjecte alimentat

Per poder reclamar els aliments, el parent en qüestió s'ha de trobar en un estat de necessitat. Aquest estat de necessitat no ha de significar una situació d'indigència o de pobresa extrema, simplement s'ha de trobar en una situació on no pugui satisfer-se la seva pròpia manutenció per sí mateix¹⁰.

L'estat de necessitat es regula a l'article 237-4 CCCat, sobre el dret a reclamar els aliments, que ens diu que tindrà dret a reclamar-los "només la persona que els necessita". A més, l'article ens diu que resulten indiferents les causes que hagin produït l'estat de necessitat a efectes de ser legitimari de percebre la prestació.

També cal destacar l'article 237-13.1 CCCat, sobre l'extinció de l'obligació de prestar aliments, ja que en el seu apartat d) determina com una causa d'extinció "la millora de les condicions de vida de l'alimentat, de manera que faci innecessària la prestació". Per tant, d'aquest article es dedueix que aquesta prestació d'aliments serà obligatòria sempre en la mesura que l'alimentat els necessiti.

c) La disponibilitat econòmica de l'alimentant

En el Codi Civil de Catalunya no hi ha cap article específic que reguli aquest aspecte. Tot i això, aquest tercer requisit es pot deduir si tenim en compte altres punts de l'articulat. Per exemple, l'article 237-9.1 CCCat, sobre la quantia de la prestació, ens diu que aquesta es determinarà "en proporció a les necessitats de l'alimentat i als mitjans econòmics i a les possibilitats de la persona o les persones obligades a prestar-los".

En l'article 237-6 CCCat, també podem determinar l'existència del requisit de disponibilitat econòmica de l'alimentat ja que, establint un ordre de reclamació i oferint

⁹ El mateix disposa el Codi Civil en el seu article 143.

¹⁰ LUCAS ESTEVE, ADOLFO, *Dret Civil Català, Volum II. Persona i Família*, J.M. Bosch Editor, 2012, pp. 518-519.

la possibilitat de reclamar a persones obligades en grau posterior en cas que les anteriors no tinguin suficients recursos, ens deixa entreveure la importància de la disponibilitat econòmica de l'alimentant. De fet, el mateix es desprèn de l'article 237-13.1 CCCat, on en el seu apartat c) preveu com a causa d'extinció del dret d'aliments la reducció de rendes i patrimoni del subjecte obligat.

1.1.2. El fonament jurídic del dret d'aliments: El principi de Solidaritat Familiar

Tal i com recull la jurisprudència del Tribunal Suprem¹¹, el dret d'aliments entre parents es basa en el principi de solidaritat familiar¹². D'aquesta manera, tal i com disposa l'article 143 CC i l'article 237-2 CCCat, podem dir que es tracta d'una obligació entre cònjuges, entres pares i fills, entre avis i nets, i entre germans.

Però la naturalesa de la prestació d'aliments entre parents té un origen diferent respecte la prestació d'aliments entre pares i fills, ja que en aquesta última, a banda del principi de solidaritat familiar, existeix una relació de filiació que es troba regulada tant a la Constitució Espanyola com al Codi Civil¹³. Per tant, podem determinar que els aliments entre parents es troben regulats per un règim més general, mentre que els aliments entre pares i fills es regulen en un règim més específic, degut a la diferent naturalesa o fonament derivat de la relació de filiació.

Així es considera en la sentència del Tribunal Suprem, de 27 de novembre de 2013¹⁴, on en el fonament de dret segon disposa el següent: *“se debe partir de la diferente naturaleza existente entre la obligación de alimentos entre parientes y la obligación de alimentos a los hijos manifestada claramente, entre otros extremos, en el distinto fundamento que las informa, el valor referencial del principio de solidaridad familiar, por una parte, frente a un contenido básico derivado directamente de la relación de filiación”*.

¹¹ STS (Sala de lo Civil), d'1 de març de 2001 (ROJ: STS 1584/2001). Disposa el següent: *“la obligación de prestar alimentos, se basa en el principio de la solidaridad familiar”*.

¹² MONDÉJAR PEÑA, MARIA ISABEL, “La obligación de alimentos y las políticas de la Administración española sobre la protección de los mayores y dependientes”, *Revista Jurídica Universidad Autónoma De Madrid*, 22 d'agost de 2016, 14, pp. 150-151, Recuperat a partir de <https://revistas.uam.es/revistajuridica/article/view/6126>

¹³ La relació de filiació es regula a l'article 39.3 CE i als articles 110 i 111 CC.

¹⁴ STS (Sala de lo Civil), de 27 de novembre de 2013 (ROJ: STS 5707/2013).

Realitzada la diferenciació, cal recordar que aquest treball té per objecte el dret d'aliments entre progenitors i els seus fills, centrant-se concretament en el supòsit dels fills majors d'edat, tal i com s'especificarà posteriorment.

1.2. Característiques principals dels aliments d'origen familiar

Les característiques principals del dret d'aliments entre parents es troben regulades, en l'àmbit territorial català, al Codi Civil de Catalunya, en el seu article 237-12, tot i que també existeixen altres característiques que es poden deduir de la resta de l'articulat i de la diferent jurisprudència dictada sobre la matèria, que s'aniran analitzant al llarg del treball.

Aquestes característiques pròpies del dret d'aliments són les següents:

a) Dret personalíssim i intransmissible

El dret d'aliments està basat en la relació de parentesc que hi ha entre l'alimentista i l'alimentat, de manera que està directament lligat a la qualitat personal dels subjectes. Si ens centrem en els aliments de pares a fills, veiem que la principal qualitat personal que els uneix és la relació de filiació.

Que els aliments siguin de caràcter personalíssim provoca, també, que aquest dret no sigui transmissible a tercers. Així ho considera l'Audiència Provincial de Màlaga, en la sentència de 19 d'abril de 2017¹⁵, on en el fonament de dret segon disposa que "*en nuestro ordenamiento consagra el carácter de irrenunciabilidad e intransmisibilidad del derecho de alimentos, dada su naturaleza de personalísimo*".

b) Dret irrenunciable

Com s'ha dit anteriorment, la naturalesa o finalitat del dret d'aliments és assegurar la supervivència del parent alimentat. Així doncs, es tracta d'un mecanisme de protecció que concedeix la llei, motiu pel qual no permet que les parts puguin renunciar degut al seu estat de necessitat.

Cal dir que seran irrenunciables els aliments futurs, però sí que es podran renunciar les pensions endarrerides i no pagades, ja que estarien demostrant que el deutor ha pogut

¹⁵ SAP de Màlaga (Sec. 6), de 19 d'abril de 2017 (ROJ: SAP MA 1725/2017)

sobreviure sense aquests aliments, de manera que la finalitat d'aquesta pensió enrederida aniria en contra de la finalitat real del dret, que és procurar la subsistència del titular¹⁶.

c) Dret inembargable

Donat que el fonament del dret d'aliments és cobrir les necessitats vitals del subjecte alimentat, per tal que no acabi en un estat d'indigència, no resulta possible que el subjecte alimentant destini aquest crèdit a satisfer obligacions que aquest tingui amb un tercer.

Tal i com explica Durany Pich¹⁷, “la inembargabilitat del dret d'aliments és coherent amb la previsió de l'ordenament jurídic de prohibir l'embargament del necessari per viure”. En tot cas, la inembargabilitat del dret d'aliments fa referència a les pensions futures.

Per tal d'assegurar el pagament de la prestació d'aliments, el Govern de la Generalitat de Catalunya va aprovar el fons de garantia de pensions i prestacions, mitjançant el Decret 123/2010¹⁸, que està en vigor des de l'1 de maig de 2011.

Aquest fons de garantia té com a objectiu¹⁹, tal i com disposa l'article 2.1 del Decret, “compensar la situació de precarietat econòmica en què es troben les persones que formen part d'una unitat familiar amb ingressos inferiors als límits que estableix l'article 4.d) i que són titulars del dret a percebre una pensió alimentària o una pensió compensatòria judicialment reconegudes i que han resultat impagades”.

Traslladant-ho al cas, el subjecte alimentat que no se li hagi satisfet el seu dret a rebre la pensió d'aliments, podrà cobrar la prestació mitjançant aquest fons de garantia, sempre i quan hagi interposat la demanda executiva de pagament i compleixi amb els requisits que disposa l'article 4 del Decret.

¹⁶ DURANY PICH, SALVADOR, *Comentari al llibre segon del Codi civil de Catalunya*, Atelier, Barcelona, pp. 1024-1025.

¹⁷ DURANY PICH, SALVADOR, *Comentari... op. cit.* p. 1024.

¹⁸ Decret 123/2010, de 7 de setembre, del Fons de garantia de pensions i prestacions (DOGC núm. 5711, de 9 de setembre de 2010).

¹⁹ Tal i com va afirmar el Sr. Josep Lluís Cleries, en una nota de premsa a data 1 de maig de 2011, el fons de garantia de pensions i prestacions “aconseguirà que hi hagi més corresponsabilitat parental entre les exparelles i els seus fills i filles, al mateix temps que contribuirà a la lluita contra la violència econòmica en el marc de la família”.

Generalitat de Catalunya, *Benestar Social i Família anuncia que demà entra en vigor el Fons de garantia de pensions i prestacions*, Nota de premsa d'1 de maig de 2011. Consultat en data 22 de febrer de 2023, a partir de <https://govern.cat/salaprensa/notes-premsa/108791/benestar-social-familia-anuncia-que-dema-entra-vigor-fons-garantia-pensions-prestacions>

En definitiva, aquest fons de garantia de pensions i prestacions serveix per assegurar que els subjectes alimentats puguin veure satisfeta la pensió d'aliments que els pertoca, assegurant així que es compleixi el fonament de dret dels aliments, com és evitar l'estat d'indigència dels alimentats.

d) Dret no compensable

A banda de les característiques descrites en els punts anteriors, el dret d'aliments no es pot compensar. Així ho determina l'article 237-12 CCCat i també l'Audiència Provincial de Barcelona en un auto²⁰ on, en el seu raonament jurídic tercer, indica que *“el derecho de los alimentos no puede ser compensado con el crédito, que, en su caso, el obligado a prestarlo pueda tener respecto al alimentista (...)”*.

e) Dret relatiu i variable

La quantia de la pensió d'aliments no es pot establir de manera objectiva sinó que, tal i com determina l'article 237-9.1 CCCat, dependrà de les circumstàncies del subjecte alimentista i de la capacitat econòmica del subjecte alimentant, de manera que la quantia serà sempre relativa.

Que la quantia de la prestació d'aliments sigui relativa implica que també serà variable, ja que sempre estarà oberta a modificar-se en cas que hi hagin alteracions o canvis en les circumstàncies que es van tenir en compte en un moment inicial. Aquesta variabilitat de la prestació implica que, tal i com es regula a l'article 237-9.2 CCCat, *“l'alimentat ha de comunicar a l'alimentant les modificacions de circumstàncies que determinin la reducció o la supressió dels aliments tan aviat com es produeixin”*.

2. ELEMENTS SUBJECTIUS DEL DRET D'ALIMENTS

Un cop analitzat el concepte d'aliments entre parents, el seu fonament jurídic, i vistos els requisits i les característiques principals del dret; cal prestar atenció als elements subjectius.

²⁰ AAP de Barcelona (Sec. 12), de 2 de juny de 2005 (ROJ: AAP B 3153/2005)

En aquest apartat s'estudien els subjectes que participen en aquest dret, és a dir, la figura de l'alimentant com a deutor dels aliments, i la figura de l'alimentat o alimentista com a creditor, o persona titular del dret a rebre aquesta prestació.

Cal recordar de nou que l'objecte del present treball és la prestació d'aliments respecte dels fills majors d'edat. Així doncs, aquest apartat s'enfocarà amb la figura del progenitor com a deutor i amb els seus descendents com a creditors del dret i, finalment, s'analitzaran les diferències entre els descendents majors i menors d'edat, atenent a la jurisprudència i a la legislació vigent.

2.1. La figura de l'alimentant

Tal i com indica el *Diccionario panhispánico del espanyol jurídico*, de la Reial Acadèmia Espanyola, la figura de l'alimentant és la “*persona que, por obligación legal o contractual, está obligada a proporcionar alimentos a otra*”²¹. Així doncs, quan parlem de l'alimentant fem referència al subjecte passiu del deute.

El Codi Civil de Catalunya, en el seu article 237-2, relaciona les persones obligades a prestar aliments, així com l'ordre de reclamació d'aquests que hauria de seguir el subjecte alimentat, en el seu article 237-6²². Però, parant atenció a l'objecte d'aquest treball, quan es fa referència a la figura de l'alimentant es parla sempre del progenitor. És a dir, a aquells pares i aquelles mares que es veuran obligats a proporcionar aliments als seus fills.

2.2. La figura de l'alimentat o alimentista

Pel que fa a l'alimentat o alimentista, el *Diccionario panhispánico del espanyol jurídico* el defineix com la “*persona que tiene derecho a reclamar de un pariente el cumplimiento de la obligación de prestarle alimentos*”²³. Per tant, quan parlem de l'alimentista fem referència al subjecte passiu del deute.

²¹ *Diccionario panhispánico del español jurídico*. Consultat en data 23 de gener de 2023. Extret de: <https://dpej.rae.es/lema/alimentante>

²² Tant l'article 237-2 com el 237-6 del Codi Civil de Catalunya s'han explicat a l'apartat 1.1.1.

²³ *Diccionario panhispánico del español jurídico*. Consultat en data 23 de gener de 2023. Extret de: <https://dpej.rae.es/lema/alimentista>

En relació a l'objecte del present treball, el subjecte alimentat serà sempre el fill, que actuarà com a creditor, posant èmfasis en la distinció entre els fills majors i menors d'edat, que s'analitzarà a continuació.

2.2.1. Diferenciació atenent a l'edat del subjecte alimentat

El dret d'aliments es regula tant a la Constitució Espanyola com al Codi Civil català i estatal. Si analitzem l'articulat d'aquests textos, observem que el legislador estableix certes diferències segons l'edat del subjecte alimentat, depenent si és major o menor d'edat.

Un exemple seria l'article 39.3 CE, on regula l'obligació que tenen els pares de prestar assistència als seus fills *“durante su minoría de edad y en los demás casos en que legalmente proceda”*. Succeeix el mateix en l'article 237-1 CCCat, on es disposa el següent: *“(…) també les despeses per a la formació si aquesta és menor i per a la continuació de la formació, un cop assolida la majoria d'edat, si no l'ha acabada abans per una causa que no li és imputable, sempre que mantingui un rendiment regular”*. Per tant, s'estableixen requisits diferents depenent de l'edat de l'alimentat pel que fa a les despeses de formació. Així doncs, tal i com es pot observar, el legislador deixa entreveure que la regulació dels aliments als fills serà diferent depenent si aquests són majors o menors d'edat.

A continuació, s'exposen les principals diferències atenent al que disposa la legislació i la jurisprudència:

A. Els aliments als fills menors d'edat

Tal i com s'ha explicat anteriorment, el règim general dels aliments entre parents té el seu fonament en la relació de parentesc, mentre que els aliments entre progenitor i descendent tenen, a més, una relació de filiació que els uneix.

Tot i això, en el cas dels fills menors d'edat la naturalesa dels aliments va un pas més enllà, ja que estan derivats de la potestat parental, regulada a l'article 236-1 i següents del Codi Civil de Catalunya, i, concretament, del deure que tenen els pares de vetllar pels interessos i la subsistència del seu fill menor d'edat, tal i com disposa l'article 236-17

CCCat²⁴. El mateix considera el Tribunal Suprem, en la sentència de 15 d'octubre de 2014²⁵, on en el fonament de dret quart afirma que “*la obligación legal de alimentar a los hijos menores va más allá de la solidaridad entre parientes a que se refiere el Título VI del Libro I del Código Civil*”.

A més, aquests aliments als fills menors d'edat estan protegits constitucionalment, tal i com estableix l'article 39.3 CE, ja esmentat anteriorment. En aquest article es pot observar una clara diferència respecte dels elements als fills majors d'edat, ja que aquests darrers responen a criteris de política legislativa.

Els aliments als fills menors d'edat es basen en el principi de l'interès superior del menor, de manera que és una matèria que es pot regular d'ofici pels jutges. En la majoria dels casos, els progenitors són qui pacten l'existència i la quantia de la pensió per mitjà d'un conveni regulador, però el jutge estarà facultat per desaprovar aquest conveni sempre i quan consideri que no beneficia l'interès superior del fill menor.

El dret d'aliments, en el cas dels menors d'edat, és de caràcter permanent, preferent i sense limitacions:

- És permanent perquè no és extingible, és a dir, per molt que el menor pugui satisfer les seves necessitats amb els seus propis mitjans, el dret a percebre els aliments no es podrà extingir en cap cas.
- És preferent ja que gaudeix de preferència respecte dels aliments a la resta de parents de l'obligat. Així ho determina el Tribunal Suprem, en la seva sentència de 24 d'octubre de 2008²⁶, on en el fonament de dret segon afirma que “*el tratamiento jurídico de los alimentos del hijo menor de edad presenta una marcada preferencia respecto al régimen regulador de los alimentos entre parientes*”.
- No té limitacions ja que, a diferència del que succeeix en el cas dels majors d'edat, deriva de la idea de gratuïtat, és a dir, el fill menor podrà veure satisfet el seu dret

²⁴ Llei 25/2010, de 29 de juliol, del llibre segon del Codi civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família (BOE núm. 203, de 21 d'agost). Art. 236-17 que disposa el següent: “*Els progenitors, en virtut de llurs responsabilitats parentals, han de tenir cura dels fills, prestar-los aliments en el sentit més ampli, conviure-hi, educar-los i proporcionar-los una formació integral*”.

²⁵ STS (Sala de lo Civil), de 15 d'octubre de 2014 (ROJ: STS 4438/2014).

²⁶ STS (Sala de lo Civil), de 24 d'octubre de 2008 (ROJ: STS 5556/2008)

sense haver de tenir-se en compte la seva capacitat econòmica, ni el seu rendiment en l'àmbit escolar o estudiantil, ni la seva situació laboral.

B. Els aliments als fills majors d'edat

A diferència dels aliments als menors d'edat, el dret dels majors d'edat a rebre'ls no té el seu fonament en la potestat parental, sinó en la relació de parentesc i de filiació que existeix entre el creditor i deutor. En aquest sentit l'Audiència Provincial de Santander, en el fonament de dret tercer de la sentència de 9 de novembre de 2022²⁷, afirma que *“la solidaridad familiar e intergeneracional es la que late como fundamento de la pensión a favor de los hijos mayores de edad”*.

Cal tenir en compte que el fet d'arribar a la majoria d'edat no implica l'extinció del dret a rebre els aliments, sinó que aquest continuarà fins que el descendent pugui satisfer les seves pròpies necessitats, és a dir, adquireixi l'anomenada “majoria econòmica”.

Un altre punt destacable és la càrrega de la prova, que en els aliments a favor dels majors d'edat correspon al sol·licitant, és a dir, al fill; mentre que en el cas dels menors d'edat els aliments es poden acordar d'ofici com a conseqüència de la presumpció de necessitat. Al contrari, en el cas dels majors d'edat el requisit de trobar-se en estat de necessitat no es presumeix, sinó que serà el fill qui haurà d'acreditar la manca de mitjans econòmics i la manca de capacitat per poder obtenir aquests aliments.

Pel que fa al contingut de la pensió, els aliments als fills majors d'edat també es diferencien dels aliments als fills menors. Així ho considera el Tribunal Suprem, en la sentència de 2 de desembre de 2015²⁸, on afirma, en el fonament de dret segon, que en el cas dels menors els aliments es presten *“conforme a las circunstancias económicas y necesidades económicas de los hijos en cada momento”*, mentre que en el cas dels majors d'edat *“los alimentos son proporcionales al caudal de quien los da y a las necesidades de quien los recibe (...) y se reducen a los alimentos que sean indispensables para el sustento, habitación, vestido y asistencia médica, conforme al artículo 142 CC”*.

De la doctrina del Tribunal Suprem es desprèn la idea de què en els aliments als fills majors d'edat s'ha d'atendre al criteri de proporcionalitat per determinar la seva quantia.

²⁷ SAP de Santander (Sec. 2), de 9 de novembre de 2022 (ROJ: SAP S 1785/2022)

²⁸ STS (Sala de lo Civil), de 2 de desembre de 2015 (ROJ: STS 4925/2015)

Així doncs, s'haurà de tenir en compte la necessitat del fill però també la capacitat econòmica del progenitor, de manera que la contribució que es satisfarà podrà ser inferior, però mai superior, a les necessitats alimentàries del descendent. Altrament, en el cas dels fills menors d'edat la quantia dels aliments haurà de satisfer sempre les necessitats del descendent.

3. L'EXTINCIÓ DE L'OBLIGACIÓ DE PRESTAR ALIMENTS EN ELS FILLS MAJORS D'EDAT

Un dels aspectes més destacables i que causen més controvèrsia respecte la prestació d'aliments en els fills majors d'edat és la seva temporalitat variable. És a dir, fins quan el subjecte alimentant, en aquest cas el progenitor, està obligat a prestar aliments al seu fill major d'edat.

Aquesta controvèrsia no existiria si la legislació establís una edat màxima per poder percebre aquesta prestació, però en el Codi Civil de Catalunya aquest límit no queda establert, cosa que tampoc succeeix en el Codi Civil estatal²⁹. A aquest aspecte fa referència el Tribunal Suprem, en la sentència de 21 de setembre de 2016³⁰, quan afirma en el seu fonament de dret tercer que *“la ley no establece ningún límite de edad y, de ahí, que el casuismo a la hora de ofrecer respuestas sea amplio en nuestros tribunales, en atención a las circunstancias del caso y a las socioeconómicas del momento temporal en que se postulan los alimentos”*.

Aquesta no pronunciació per part del legislador a la que fa referència la sentència del Tribunal Suprem esmentada en el paràgraf anterior, implica que seran els jutges i tribunals qui hauran de resoldre les controvèrsies que puguin sorgir, analitzant cas per cas el més convenient d'acord a les circumstàncies personals i econòmiques tant del subjecte alimentant com del subjecte alimentista.

²⁹ A diferència del Codi Civil de Catalunya, en el dret aragonès sí que es fixa una edat límit per poder percebre la prestació d'aliments en el cas dels fills majors d'edat. El Codi de Dret Foral d'Aragó, en el seu article 69.2 fent referència a la prestació d'aliments regula el següent: *“El deber al que se refiere el apartado anterior se extinguirá al cumplir el hijo los veintiséis años, a no ser que, convencional o judicialmente, se hubiera fijado una edad distinta, sin perjuicio del derecho del hijo a reclamar alimentos”*. Decreto Legislativo 1/2011, de 22 de marzo, del Gobierno de Aragón, por el que se aprueba, con el título de «Código del Derecho Foral de Aragón», el Texto Refundido de las Leyes civiles aragonesas (BOA núm. 67, de 29 de març).

³⁰ STS (Sala de lo Civil), de 21 de setembre de 2016 (ROJ: STS 4101/2016).

Aquest fet provoca que hi hagi multitud de sentències que resolen controvèrsies respecte la prestació d'aliments entre subjectes amb edats i circumstàncies personals i econòmiques molt distintes. Aquesta subjectivitat a l'hora d'extingir o no l'obligació de prestar aliments es pot observar en aquests dos exemples:

- L'Audiència Provincial d'A Coruña, en el fonament de dret segon de la sentència de 26 de juliol de 2019³¹, considera que el fill de 22 anys d'edat no té dret a rebre la prestació d'aliments degut a què ja ha finalitzat el grau universitari que cursava, de manera que ja està en condicions d'accedir al mercat de treball, i les seves necessitats de manutenció i habitació ja estan cobertes. A més, el tribunal té en compte la situació econòmica del seu progenitor, que és precària ja que els seus ingressos són molt escassos i necessita l'ajuda dels seus familiars més propers per poder satisfer les necessitats més bàsiques.
- Com a contrapartida, la sentència de 4 de juliol de 2014 de l'Audiència Provincial d'A Coruña³² falla el contrari respecte la sentència anterior. En aquest cas, la filla de 30 anys ja ha finalitzat la seva etapa formativa però, tot i això, el tribunal considera que la pensió d'aliments no es pot extingir ja que l'estat de necessitat de l'alimentada continua, degut a què no compta amb mitjans suficients per assegurar la seva subsistència, a causa de les dificultats que ha tingut per accedir al món laboral, tal i com s'explica en el fonament de dret segon.

Aquestes dues sentències mostren que l'extinció de l'obligació de prestar aliments no està relacionada amb l'edat de l'alimentista, sinó que s'atendrà a les circumstàncies econòmiques i personals d'ambdós subjectes, basant-se en el principi de solidaritat familiar.

La no fixació d'una edat límit per poder percebre la prestació d'aliments ha estat objecte de debat³³. De fet, hi ha tribunals que recolzen la idea d'establir una limitació temporal, considerant que socialment hi ha una edat raonable on el fill ha d'haver acabat la seva etapa formativa i començat la seva vida laboral. Un exemple és la sentència de 20

³¹ SAP d'A Coruña (Sec. 4), de 26 de juliol de 2019 (ROJ: SAP C 1789/2019).

³² SAP d'A Coruña (Sec. 3), de 4 de juliol de 2014 (ROJ: SAP C 1365/2014).

³³ SAP de Cádiz (Sec. 5), d'11 de desembre de 2013 (ROJ: SAP CA 1705/2013). Considera, en el fonament de dret primer, el següent: "*Limitaciones o restricciones legales, en las que han ahondado recientemente los tribunales señalando la conveniencia de establecer para los alimentos de los hijos mayores de edad una limitación temporal, sin necesidad de acreditar una causa que justifique la misma*".

d'octubre de 2005, de l'Audiència Provincial de Madrid³⁴, que fixa l'edat de 24 anys com a límit considerant que “*viene siendo socialmente aceptada con tales años la inserción en el mercado laboral*”, tal i com s'exposa en el fonament de dret segon.

Però no tots els tribunals partidaris de fixar una limitació temporal estableixen la mateixa edat màxima. De fet, l'Audiència Provincial de León, en la sentència de 29 de desembre de 2004³⁵, estableix com a límit temporal els 26 anys. El tribunal considera, en el fonament de dret quart, que establir una edat límit ajuda a congeniar el *favor progenitoris* amb el *favor filii*, a la vegada que motiva a l'alimentista a buscar feina per poder aconseguir la independència econòmica.

En la mateixa línia va l'Audiència Provincial d'Astúries, que en la seva sentència de 10 d'abril de 2015³⁶ al fonament de dret tercer, es mostra partidària d'establir una limitació temporal a l'obligació de prestar aliments als fills majors d'edat. En aquest cas, el tribunal considera que els fills majors d'edat amb preparació acadèmica i plena capacitat física i mental “*no se encuentran, hoy por hoy, y dentro de una sociedad moderna y de oportunidades, en una situación que se pueda definir de necesidad, que les pueda hacer acreedores a una prestación alimentaria; lo contrario sería favorecer una situación pasiva de lucha por la vida, que podría llegar a suponer un "parasitismo social"*”.

En resum, l'establiment d'una limitació temporal en la prestació d'aliments als fills majors d'edat podria estalviar molta feina als tribunals ja que, complida l'edat màxima, no haurien d'entrar a valorar les circumstàncies personals i econòmiques dels subjectes.

Tot i això, aquesta limitació podria comportar aspectes negatius, ja que aquells joves que vulguin allargar la seva etapa formativa es podrien veure obligats a finalitzar-la abans de temps per poder aconseguir els recursos necessaris per assegurar la seva subsistència. En la mateixa línia va l'Audiència Provincial d'A Coruña, en el fonament de dret segon de la sentència de 31 de maig de 2010³⁷, on afirma que “*no se considere oportuno fijar un límite a la prestación alimenticia, pues, podría cercenar la voluntad de las preceptoras de seguir estudiando y alcanzar determinado grado de instrucción o educación*”.

³⁴ SAP de Madrid (Sec. 24), de 20 d'octubre de 2005 (ROJ: SAP M 14037/2005).

³⁵ SAP de León (Sec. 2), de 29 de desembre de 2004 (ROJ: SAP LE 1672/2004).

³⁶ SAP de Gijón (Sec. 7), de 10 d'abril de 2015 (ROJ: SAP O 912/2015).

³⁷ SAP d'A Coruña (Sec. 4), de 31 de maig de 2010 (ROJ: SAP C 1754/2010).

3.1. Les causes d'extinció de l'obligació de prestar aliments als fills majors d'edat

Les causes d'extinció de l'obligació de prestar aliments es troben regulades a l'article 237-13 del Codi Civil de Catalunya³⁸. L'article estableix un llistat de causes que provoquen el cessament de la prestació d'aliments en caràcter general. Algunes d'aquestes causes fan referència a la conducta de l'alimentista, mentre que d'altres fan referència a la desaparició d'algun dels pressupòsits que van donar lloc al naixement de l'obligació.

A efectes del present treball, s'exposaran les causes a), c), d) i e) de l'article 237-13 CCCat, ja que són les que tenen relació amb la prestació d'aliments als fills majors d'edat. Aquestes causes d'extinció són les següents:

- a) “La mort de l'alimentat o de la persona o les persones obligades a prestar-los”.
- b) “La reducció de les rendes i del patrimoni de les persones obligades, de manera que faci impossible el compliment de l'obligació sense desatendre les necessitats pròpies i les de les persones amb dret preferent d'aliments”.
- c) “La millora de les condicions de vida de l'alimentat, de manera que faci innecessària la prestació”.
- d) “El fet que l'alimentat, encara que no tingui la condició de legitimari, incorri en alguna de les causes de desheretament que estableix l'article 451-17”.

A continuació s'expliquen les diferents causes d'extinció que es troben regulades en l'articulat, mitjançant l'ajuda d'exemples i de jurisprudència.

3.1.1. *L'extinció de la prestació d'aliments per la mort de l'alimentat*

En el supòsit de mort³⁹ del subjecte alimentat cal tenir en compte les característiques principals del dret d'aliments, ja explicades anteriorment⁴⁰. Així doncs, en cas de mort de l'alimentista, en aquest cas el fill major d'edat, regirà el principi d'intransmissibilitat, ja que el dret a rebre els aliments no formarà part de la seva herència, de manera que no es podrà transmetre als seus hereus.

³⁸ A efectes de dret comparat, les causes d'extinció de l'obligació de prestar aliments també es troben als articles 150 i 152 del Codi Civil.

³⁹ Quan es parla de la mort del subjecte també es fa referència a la declaració de mort.

⁴⁰ Les característiques principals del dret d'aliments s'expliquen al punt 1.2. del present treball.

En cas de mort del subjecte creditor les seves necessitats, per les quals va aparèixer el seu dret, s'extingeixen igual que la relació de parentesc que té amb el deutor, de manera que aquest quedarà alliberat de l'obligació de prestar-li aliments.

Per tant, en cas de mort del fill major d'edat aquesta obligació de prestar aliments quedarà extingida, de manera que els seus hereus no podran reclamar els aliments futurs. Tot i això, el que sí formarà part de l'herència i, per tant, serà exigible pels hereus seran les pensions ja meritades i no pagades, tal i com estableix l'article 237-12.2 CCCat⁴¹.

3.1.2. *L'extinció de la prestació d'aliments per la mort de l'alimentant*

El dret d'aliments als fills majors d'edat té el seu fonament en el caràcter personal i intransmissible de l'obligació. És per aquest motiu que l'obligació de prestar aliments no es transmet als successors, al igual que succeeix quan el difunt és el fill alimentat.

El caràcter personalíssim de la prestació d'aliments implica, tal i com explica Berrocal Lanzarot⁴², que *“el derecho a recibir alimentos corresponde a una determinada persona en atención a su vínculo familiar y su personal necesidad; al igual que, el deber de prestarlos se impone al deudor en razón de su condición de pariente y de su concreta situación económica; de ahí que, se señale que, tanto el derecho como el deber están indisolublemente unidos a la persona de su titular y obligado respectivamente”*.

En cas que hi hagi més d'un subjecte alimentant, la mort d'un d'ells no extingirà l'obligació que té l'altre deutor respecte el fill major d'edat. Així doncs, la part que li corresponia pagar a l'alimentant que ha mort l'haurà de satisfer l'altre deutor, sempre atenent a les seves circumstàncies econòmiques i personals, o un altre parent que fins el moment no constava com a obligat.

⁴¹ Llei 25/2010, de 29 de juliol, del llibre segon del Codi civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família (BOE núm. 203, de 21 d'agost). Art. 237-12.2 disposa el següent: “L'alimentat pot compensar, renunciar i transgír les pensions endarrerides posteriors a la data de la seva reclamació judicial o extrajudicial, i també transmetre, per qualsevol títol, el dret a reclamar-les, tot sens perjudici del dret de repetició que reconeix l'article 237-11.1.”

⁴² BERROCAL LANZAROT, ANA ISABEL, “La extinción de la prestación de los alimentos de los hijos mayores de edad”, *Revista Crítica de Derecho Inmobiliario*, 2020, n° 777, p. 489.

3.1.3. *L'extinció de la prestació d'aliments per la reducció de rendes del subjecte alimentant*

Tal i com estableix l'apartat c) de l'article 237-13 CCCat, constitueix causa d'extinció de l'obligació de prestar aliments “la reducció de les rendes i del patrimoni de les persones obligades, de manera que faci impossible el compliment de l'obligació sense desatendre les necessitats pròpies i les de les persones amb dret preferent d'aliments”. D'aquesta manera, el legislador protegeix un dels requisits per l'existència del dret d'aliments entre parents⁴³ com és el requisit de disponibilitat econòmica de l'alimentat.

L'article determina que si l'alimentat veu modificades les seves circumstàncies personals i veu reduïda la seva capacitat econòmica es podria extingir aquesta prestació d'aliments. Però, tot i això, també es podria optar per una modificació i reducció de la pensió, com és el cas de la sentència de 10 d'abril de 2015 de l'Audiència Provincial de Gijón⁴⁴.

- En aquesta sentència, el tribunal opta per la reducció de l'obligació de prestar aliments als seus fills majors d'edat degut al naixement d'un nou fill. Tal i com determina el tribunal, en el seu fonament de dret segon, *“el nacimiento de un nuevo hijo sí que puede suponer una modificación sustancial de las circunstancias que se tuvieron en cuenta en el momento de fijarlos a favor de los anteriores”*.

Però, tot i això, *“el nacimiento de un nuevo hijo no basta para reducir la pensión alimenticia del hijo o hijos habidos de una relación anterior, ya fijada previamente, sino que es preciso conocer si la capacidad patrimonial o medios económicos del alimentante es ciertamente insuficiente para hacer frente a esta obligación ya impuesta y a la que resulta de las necesidades de los hijos nacidos con posterioridad”*.

Per tant, el naixement d'un nou fill no extingirà de manera directa l'obligació que tenia respecte els seus fills majors, sinó que s'haurà de valorar la capacitat patrimonial i els mitjans econòmics de l'obligat en cada moment.

En el cas del dret d'aliments als fills menors d'edat, tal i com ja s'ha explicat en anteriors punts, l'obligació no es pot extingir ja que l'interès superior del fill menor prima sobre la

⁴³ Els requisits per l'existència del dret d'aliments entre parents s'expliquen al punt 1.1.1. del present treball.

⁴⁴ SAP de Gijón (Sec. 7), de 10 d'abril de 2015 *op. cit.*

resta. Tot i això, en casos de pobresa extrema del subjecte alimentant es podrà plantejar una possible suspensió o reducció de la quantia de la prestació. Aquesta suspensió deixarà d'operar en el moment en què l'alimentant rebi algun tipus d'ingrés que li permeti satisfer la seva obligació, per molt que això suposi per ell un gran sacrifici econòmic.

La sentència de l'Audiència Provincial de Cadis, de 16 de desembre de 2013⁴⁵, és un clar exemple de suspensió de la prestació d'aliments als fills menors d'edat. En aquesta sentència, el tribunal suspèn l'obligació argumentant, en el fonament de dret primer, el següent: *“Aunque esta obligación de prestar alimentos a los hijos se constituye en un deber inexcusable, no es el mismo tan absoluto que obligue a su mantenimiento cuando consta acreditado en autos que el progenitor a quien se reclaman carece de ingresos o estos son tan reducidos que no alcanzan a cubrir siquiera sus propias necesidades, que vienen siendo atendidas por sus familiares y/o amigos, pues en ese caso esa carencia se convierte evidentemente en una causa de fuerza mayor que impide incluso la fijación del denominado mínimo vital, al convertirse en una prestación imposible”*.

Aquesta suspensió serà de caràcter temporal fins que *“el apelante obtenga ingresos de un trabajo remunerado o sea beneficiario de algún tipo de pensión, subsidio o cualesquiera otras prestaciones”*.

Per tant, en el cas dels menors es pot suspendre l'obligació en el supòsit de pobresa extrema de l'alimentant, però en cap cas es podrà extingir. Aquest fet és diferent en el cas dels aliments als fills majors d'edat ja que en la majoria dels casos s'opta per l'extinció de l'obligació, enlloc de la suspensió.

La reducció de les rendes i patrimoni de l'alimentant es pot donar per circumstàncies molt variades. A continuació s'exposen alguns exemples on el tribunal opta per l'extinció de l'obligació de prestar aliments al fill major d'edat:

- La sentència del Tribunal Suprem, de data 19 de gener de 2015⁴⁶, decideix extingir l'obligació del progenitor de prestar aliments al seu fill major d'edat degut a la situació d'atur en què es troba i la manca d'ajudes econòmiques per part de l'estat, fet que provoca que no rebi ingressos per poder atendre a l'obligació i que requereixi l'ajuda dels seus familiar per poder mantenir-se, tal i com s'exposa en

⁴⁵ SAP de Cádiz (Sec. 5), de 16 de desembre de 2013 (ROJ: SAP CA 1672/2013).

⁴⁶ STS (Sala de lo Civil), de 19 de gener de 2015 (ROJ: STS 427/2015).

el fonament de dret sisè. A més, acredita el perill de perdre el seu habitatge a causa de la impossibilitat de poder pagar la hipoteca.

- La sentència del Tribunal Suprem de data 2 de desembre de 2015⁴⁷ també extingeix l'obligació de prestar aliments ja que, tal i com s'estableix en el fonament de dret segon, en aquest cas l'alimentant "*ingresa menos de cuatrocientos al mes, frente a los mil cien euros al mes que recibía en el momento del divorcio*", cosa que li provoca ser pràcticament insolvent, de manera que li resulta impossible complir amb l'obligació de prestar aliments al seu fill major d'edat.

3.1.4. *L'extinció de la prestació d'aliments per la millora de les condicions de vida de l'alimentista*

Una altra de les causes d'extinció previstes en l'article 237-13 CCCat és la millora de les condicions de vida de l'alimentista, tal i com s'estableix a l'apartat d). Aquest supòsit d'extinció ha causat molta controvèrsia i ha estat objecte de debat, ja que el legislador no defineix que es considera com a "millora de les condicions de vida", de manera que el contingut de l'article resulta ambigu. Per tant, davant la manca de concreció per part del legislador, serà la jurisprudència qui analitzarà cas per cas i determinarà en quins casos considera que les condicions de vida de l'alimentat han millorat.

L'aspecte clau i determinant pel que fa a la delimitació del contingut de l'article és la segona part del mateix, on el legislador disposa el següent: "de manera que faci innecessària la prestació". Cal recordar que un dels requisits per tal que es pugui donar el dret d'aliments és l'estat de necessitat del subjecte alimentat⁴⁸. Així doncs, el legislador estableix que el dret s'extingirà en el moment en què l'alimentista millori les seves condicions de vida, de manera que aquest requisit desaparegui i ja no existeixi base legal per mantenir l'obligació.

Tal i com explica Berrocal Lanzarot⁴⁹, "*en el caso de los hijos mayores de edad se suele considerar que se ha superado su estado de necesidad cuando estos precisamente*

⁴⁷ STS (Sala de lo Civil), de 2 de desembre de 2015 *op. cit.*

⁴⁸ L'estat de necessitat del subjecte alimentat és un dels requisits per l'existència del dret d'aliments entre parents, tal i com s'explica al punt 1.1.1. apartat a) del present treball.

⁴⁹ BERROCAL LANZAROT, ANA ISABEL, "La extinción... *op. cit.* p. 492.

abandonan el domicilio familiar para mantener vida independiente o la posibilidad de proveerse sus necesidades por sí mismo”.

Pel que fa a l'abandonament del domicili familiar no hi haurà dubte, sempre i quan aquest abandonament es faci per viure una vida independent, ja que s'entén que renunciar als avantatges que té viure al domicili familiar significa que el descendent gaudeix d'una independència econòmica que li permet satisfer les seves pròpies necessitats.

Tot i això, no tots els supòsits d'abandonament del domicili familiar seran motiu de pes per poder extingir la prestació d'aliments. Exemple d'això és la sentència del Tribunal Suprem de 21 de desembre de 2017⁵⁰, on el tribunal decideix mantenir la pensió ja que, tal i com s'explica en el fonament de dret primer, tot i que la filla major d'edat no conviu amb els seus progenitors, està vivint a casa dels seus tiets i es troba en una situació econòmica delicada ja que manca d'ingressos.

Per tant, el simple abandonament del domicili familiar no és causa d'extinció del dret a rebre aliments, sinó que l'abandonament s'ha de fer amb l'objectiu de mantenir una vida independent, tal i com es pot apreciar a la sentència de 5 de maig de 2017 de l'Audiència Provincial de Càceres⁵¹ on s'extingeix la pensió d'aliments en favor de la filla de 24 anys d'edat que conviu amb la seva parella estable i amb la seva filla en comú argumentant, en el fonament de dret quart, que *“habiéndose acreditado que D^a. Elisabeth no reside en la vivienda familiar, ha de declararse extinguida la pensión de alimentos fijada a su favor”*.

La controvèrsia en la interpretació d'aquest article ve donada per la dificultat a l'hora de definir què s'entén com a millora en les condicions de vida del subjecte alimentat, i a partir de quan es considerarà que el descendent compta amb suficient capacitat o recursos com per satisfer les seves necessitats.

Sobre aquest assumpte la doctrina té una idea clara. Tal i com explica Rincón Andreu⁵², *“para que pueda prosperar el cese de la obligación de prestar alimentos es preciso que el alimentista pueda realmente ejercer una profesión u oficio de una manera más o menos permanente, con posibilidad concreta y eficaz según las circunstancias”*. El mateix defensa Berrocal Lanzarot⁵³, opinant que no existirà base legal per mantenir l'obligació

⁵⁰ STS (Sala de lo Civil), de 21 de desembre de 2017 (ROJ: STS 4614/2017).

⁵¹ SAP de Càceres (Sec. 1), de 5 de maig de 2017 (ROJ: SAP CC 345/2017).

⁵² RINCÓN ANDREU, GERARD, “Extinción de la pensión de alimentos a hijos mayores de edad”, *Diario La Ley*, 12 de març de 2018, n° 9156.

⁵³ BERROCAL LANZAROT, ANA ISABEL, “La extinción... *op. cit.* p. 492.

de prestar aliments “*si el hijo ha finalizado sus estudios y está en condiciones de poder ejercer una profesión u oficio, sin existir impedimento alguno, o ha mejorado su situación económica, al haber accedido al mercado laboral o aumentado su patrimonio que le permita subsistir*”.

L’argumentació que realitza la doctrina es veu recolzada per la jurisprudència, i un exemple és la sentència de 21 de setembre de 2018 de l’Audiència Provincial de Granada⁵⁴ que estableix, en el seu fonament de dret segon, que “*por su propia naturaleza la pensión de alimentos fijada en sede de un procedimiento matrimonial necesariamente tiene vocación temporal y una vez que los hijos finalizan o cesan en sus estudios y se incorporan al mundo laboral o están en condiciones de acceder al mercado laboral, la pensión otorgada en sede del procedimiento matrimonial de sus padres, carece de fundamento y se extingue*”.

Així doncs, s’entén que el subjecte alimentista haurà millorat les seves condicions de vida quan hagi finalitzat els seus estudis, de manera que ja estigui capacitat per accedir al mercat laboral, o bé quan estigui exercint un ofici o professió.

A. Extinció de la prestació d’aliments per finalització de l’etapa formativa

Són moltes les sentències que extingeixen la pensió d’aliments a causa de la finalització dels estudis per part del descendent. Com a mode d’exemple, la sentència del Tribunal Suprem de 17 de juny de 2015⁵⁵ extingeix l’obligació argumentant, en el fonament de dret quart, que “*la hija no tiene obstáculo alguno para insertarse laboralmente, dada su edad y excelente formación académica (licenciatura y estudios en el extranjero)*”. En el mateix sentit va l’argument de l’Audiència Provincial de Barcelona que, en la sentència de 12 de febrer de 2014⁵⁶, decideix extingir la pensió d’aliments en favor de la filla major d’edat que ha finalitzat l’etapa universitària considerant, en el fonament de dret segon, que “*se encuentra en condiciones de acceder a un trabajo que le permita subvenir a sus necesidades*”.

⁵⁴ SAP de Granada (Sec. 5), de 21 de setembre de 2018 (ROJ: SAP GR 1270/2018).

⁵⁵ STS (Sala de lo Civil), de 17 de juny de 2015 (ROJ: STS 2587/2015).

⁵⁶ SAP de Barcelona (Sec. 18), de 12 de febrer de 2014 (ROJ: SAP B 1421/2014).

Amb aquestes dues sentències anteriors podem arribar a la conclusió que la finalització dels estudis universitaris és un motiu de pes per extingir el dret d'aliments, ja que els alumnes es consideren suficientment formats com per accedir al món laboral. Aquesta idea es ratifica amb les múltiples sentències dictades que extingeixen la prestació d'aliments per aquells joves que, un cop finalitzada la formació universitària, pretenen continuar l'etapa formativa mitjançant la realització de màsters, cursant postgraus o estudiant per oposicions. A continuació s'exposen alguns exemples:

- En el fonament de dret segon de la sentència de l'Audiència Provincial d'A Corunya, de 26 de juliol de 2019⁵⁷, el tribunal decideix extingir la prestació d'aliments en favor del fill que ha finalitzat els grau universitari d'infermeria i s'ha matriculat a un màster universitari, degut a *“las posibilidades reales del actor de obtener un empleo remunerado con su titulación de grado universitario de enfermería”*. De fet, l'alimentat ja va accedir al mercat laboral durant uns mesos, cosa que demostra aquesta possibilitat real de trobar feina sense la necessitat de cursar estudis complementaris.
- La sentència de 10 de desembre de 2019, de l'Audiència Provincial d'Astúries⁵⁸, extingeix el dret d'aliments a una jove que està realitzant un curs de postgrau, compaginant-ho amb la seva feina. El tribunal en el fonament de dret segon argumenta que, tot i *“el saludable deseo de la alimentista de perfeccionar la formación de que ya dispone no le permite exigir que el curso en cuestión sea sufragado por sus progenitores, ni tampoco le excusa de aprovechar la oportunidad que tiene para seguir trabajando, si ello supone que vuelva a depender del auxilio paterno”*.
Per tant, tot i la bona intenció que té la filla de seguir formant-se, la prioritat és *“que el alimentista supere la situación de necesidad”*. En aquest cas en particular, queda més que acreditat que l'alimentista ha millorat les seves condicions de vida, ja que ha accedit al món laboral i els ingressos que rep li permeten sufragar els costos de l'estudi.
- La sentència de l'Audiència Provincial de Soria, de 9 de gener de 2023⁵⁹, extingeix la pensió d'aliments establerta en favor de la filla de 27 anys que està

⁵⁷ SAP d'A Coruña (Sec. 4), de 26 de juliol de 2019 *op. cit.*

⁵⁸ SAP d'Astúries (Sec. 6), de 10 de desembre de 2019 (ROJ: SAP O 4320/2019).

⁵⁹ SAP de Soria (Sec. 1), de 9 de gener de 2023 (ROJ: SAP SO 10/2023).

preparant-se per unes oposicions. El tribunal, en el fonament de dret tercer, argumenta que *“tiene formación suficiente para incorporarse al mercado laboral, pero, si decide preparar unas oposiciones, lo cual es una opción legítima, tal decisión no debe ser a costa del padre”*.

Aquesta decisió del tribunal va ser presa tenint en compte que l'alimentista realitzava feines esporàdiques que li permetien sufragar els costos de l'estudi i, a més, que preparar-se unes oposicions no és una condició *sine qua non* per poder accedir al món laboral ja que, tal i com s'explica en la sentència, la jove *“puede ser educadora en colegios privados o concertados, guarderías, academias o incluso en centros de educación para adultos”*. D'aquesta manera, *“el empleo de maestra en un centro público, es una más de las salidas laborales para la formación que tiene”*.

En conclusió, d'aquestes sentències podem extraure que els tribunals consideren innecessària la prestació quan el subjecte alimentista ha adquirit la formació necessària per poder accedir al mercat laboral. El que la jurisprudència considera com a formació necessària acostumarà a coincidir, tal i com es pot veure en aquests exemples, en la finalització del grau universitari.

La necessitat d'extingir la prestació d'aliments en el moment en què es considera que l'alimentat compta amb la formació suficient també té la finalitat d'evitar el que s'anomena com a “parasitisme social”, tal i com explica el Tribunal Suprem en el fonament de dret primer de la sentència d'1 de març de 2001⁶⁰. En aquesta sentència, el tribunal extingeix la pensió a dos germans de 29 i 26 anys que compten amb estudis universitaris, ja que *“dentro de una sociedad moderna y de oportunidades”* el fet de continuar amb la prestació provocaria *“favorecer una situación pasiva de lucha por la vida”*.

Però, tot i aquesta jurisprudència que considera la finalització d'un grau universitari com a suficient per poder accedir amb garanties al mercat laboral i, per tant, com a motiu de pes per poder extingir el dret d'aliments, hi ha resolucions judicials que van en la línia contrària. Hi ha múltiples sentències on el tribunal manté el dret a rebre la pensió per aquells descendents que estan cursant estudis complementaris, tals com màsters o l'estudi d'oposicions.

⁶⁰ STS (Sala de lo Civil), d'1 de març de 2001 *op. cit.*

- Un exemple seria la sentència de 6 de novembre de 2019 del Tribunal Suprem⁶¹, on el tribunal manté la obligació alimentista per la filla que ha finalitzat en seu grau universitari i es troba preparant-se per les oposicions al Cos de Registradors de la Propietat, Mercantils i de béns Mobles. El tribunal considera que la pensió d'aliments s'ha de mantenir ja que no es pot acreditar la passivitat en els estudis i, a més, les dues filles “*se encuentran, pues, en pleno periodo de formación académica y profesional, acorde con sus edades*”, tal i com s'argumenta en el fonament de dret segon.

Un altre argument que estableix la jurisprudència per poder extingir el dret d'aliments als fills majors d'edat, i que també tenen com a objectiu evitar el parasitisme social, és el desaprofitament per part del subjecte alimentista dels seus estudis. A continuació s'exposen alguns exemples:

- La sentència del Tribunal Suprem de 24 de maig de 2018⁶², extingeix el dret d'aliments en favor de la filla de 30 anys que encara està cursant estudis. El tribunal, en el fonament de dret segon, considera acreditat que “*la hija ha podido y ha tenido ocasión de desarrollar un mayor esfuerzo para terminar su carrera*”, de manera que “*estamos ante una conducta acreditada de escaso aprovechamiento escolar, sin una previsión cierta de cuándo va a finalizar la fase de formación académica, con posibilidades de incorporación inmediata al mercado de trabajo*”.
 - La sentència de 6 de novembre de 2015 de l'Audiència Provincial de Girona⁶³, extingeix la pensió d'aliments a un dels dos fills acreditant que la no finalització dels estudis ha estat per causa imputable a ell. El tribunal considera en el fonament de dret segon que, tot i realitzar la preinscripció a un institut, “*ello no altera la dejadez y desidia que ha tenido desde que a los 16 años finalizó la enseñanza obligatoria, siendo más que dudoso que si en cuatro años no fue capaz de aprobar cuatro asignaturas, ahora pretenda hacer un ciclo de formación profesional*”.
- A més, el tribunal considera que si l'alimentista no és independent econòmicament és per causa imputable a ell, ja que “*ni ha querido trabajar o lo hecho mínimamente, ni ha querido formarse adecuadamente para acceder a un*

⁶¹ STS (Sala de lo Civil), de 6 de novembre de 2019 (ROJ: STS 3613/2019).

⁶² STS (Sala de lo Civil), de 24 de maig de 2018 (ROJ: STS 1878/2018).

⁶³ SAP de Girona (Sec. 1), de 6 de novembre de 2015 (ROJ: SAP GI 1049/2015).

empleo”. D’aquesta manera, continuar rebent la pensió d’aliments afavoriria aquest parasitisme social que, tal i com s’ha fet referència anteriorment, els tribunals volen evitar.

Tot i les múltiples sentències que extingeixen el dret d’aliments en favor dels descendents majors d’edat per falta d’aplicació i deixadesa en els estudis, caldrà atendre en quins casos es considera que la dificultat en l’avanç dels estudis hagi estat per causa imputable al subjecte alimentat. Així doncs, tal i com s’estableix en el fonament de dret segon de la sentència de 10 de desembre de 2019 de l’Audiència Provincial d’Astúries⁶⁴, la *“implicación debe valorarse caso por caso, teniendo en cuenta las posibilidades de cada individuo y la dificultad objetiva del empeño, de manera que no resulta desmentida por el simple hecho de que el alumno no haya conseguido terminar su formación en el ciclo académico ideal”*.

La sentència de l’Audiència Provincial de Santander, d’1 de juliol de 2021⁶⁵, és un clar exemple on el tribunal decideix no extingir la prestació d’aliments tot i el baix rendiment acadèmic de l’alimentista. En aquest cas, es discuteix si la filla ha de continuar percehent la prestació d’aliments tot i no haver finalitzat el grau universitari de medicina en sis anys. El tribunal determina, en el fonament de dret segon, el següent: *“aun cuando en la regulación académica de los estudios de medicina se contemple su posible finalización en seis cursos, no puede desconocerse la alta dificultad de los mismos y el notable esfuerzo que exigen, de manera que no puede considerarse que haber empleado dos cursos más acredite sin otros datos la falta de aplicación a los estudios y justifique que, a falta solo de un curso para terminar la carrera, se sancione a la demandante con la pérdida del derecho a que los padres contribuyan a esos estudios”*. Per tant, a l’hora de considerar la possible extinció del dret d’aliments per rendiment acadèmic deficient s’haurà de tenir en compte, a banda del grau d’implicació i interès de l’alimentista en els estudis, també la dificultat i l’esforç que exigeixen aquests.

⁶⁴ SAP d’Astúries (Sec. 6), de 10 de desembre de 2019 *op. cit.*

⁶⁵ SAP de Santander (Sec. 2), d’1 de juliol de 2021 (ROJ: SAP S 738/2021).

B. Extinció de la prestació d'aliments per l'accés al mercat laboral

La jurisprudència entén per “millora de les condicions de vida de l'alimentat”, a banda d'haver finalitzat l'etapa formativa, també l'accés al mercat laboral, tot i que sovint van lligades. Per tant, es considera que el dret d'aliments perd el seu fonament quan el subjecte alimentista que es trobava en estat de necessitat, passa a percebre ingressos per mitjà de l'accés al món laboral, que li permeten subsistir.

Són moltes les sentències que extingeixen la pensió d'aliments en favor d'aquells descendents que exerceixen un ofici o una professió i que, en conseqüència, han adquirit independència econòmica. Aquestes dues sentències en són un clar exemple:

- La sentència de 12 de novembre de 2015 de l'Audiència Provincial de Múrcia⁶⁶, extingeix el dret d'aliments en favor d'una filla de 34 anys d'edat tenint en compte que *“la misma no reside en el domicilio familiar, se considera acreditado que la misma ha estado incorporada al mercado laboral desde el año 2006, con plena independencia económica y no se ha acreditado que no haya percibido prestación por desempleo”*, tal i com s'exposa en el fonament de dret primer.
- En el mateix sentit va la sentència de l'Audiència Provincial de Castelló, de 25 de novembre de 2015⁶⁷, on en el fonament de dret segon argumenta l'extinció de la pensió d'aliments en favor del fill de 24 anys que ha finalitzat la seva etapa formativa i *“aunque se desconocen los ingresos concretos que haya podido obtener, sí se desprende de la documentación incorporada al proceso que ha trabajado a jornada completa, por lo que cuanto menos ha tenido que percibir el salario mínimo interprofesional”*. A més, el fet de conviure al domicili matern *“le supone que carece de gastos de realizar vida independiente, por lo que no se aprecia razón alguna que justifique en dichas circunstancias el mantenimiento de la pensión alimenticia”*.

Per tant, quan l'alimentat ha estat treballant durant un temps de manera regular, ja sigui enllaçant contractes temporals o per mitjà d'un contracte indefinit, es considera que ha pogut aconseguir la independència econòmica suficient com per poder extingir el dret a rebre aliments. El punt de debat i on la jurisprudència no està unificada és en els casos on

⁶⁶ SAP de Múrcia (Sec. 4), de 12 de novembre de 2015 (ROJ: SAP MU 2436/2015).

⁶⁷ SAP de Castelló (Sec. 2), de 25 de novembre de 2015 (ROJ: SAP CS 1022/2015).

l'alimentista ha finalitzat la seva etapa formativa i ha estat ocupat durant un període breu de temps, mitjançant contractes temporals i/o precaris.

Realitzant un anàlisi jurisprudencial, són moltes les sentències que extingeixen la pensió d'aliments en favor dels descendents que han accedit al mercat laboral, tot i no disposar d'un contracte indefinit. Un clar exemple és la sentència de 10 de desembre de 2019 de l'Audiència Provincial d'Astúries⁶⁸, per la qual el tribunal extingeix la pensió d'aliments en favor de l'alimentista que, tot i treballar a temps parcial i percebre “*un salario mensual por importe neto de cuatrocientos euros*”, el tribunal considera satisfetes les seves necessitats vitals, tal i com s'exposa al fonament de dret segon.

També és un punt a tenir en compte si aquelles feines que són de caràcter temporal i no corresponen al perfil acadèmic de l'alimentista es poden considerar suficients com per extingir el dret d'aliments. Sobre això, Rincón Andreu⁶⁹ considera el següent: “*en los casos en que el hijo mayor de edad se encuentre trabajando en una oferta laboral que no se corresponde con su perfil académico, los ingresos obtenidos le proporcionan una independencia de la que no puede prescindir haciendo distingos*”, sempre i quan “*la ocupación reporta emolumentos suficientes para adquirir independencia*”.

Pel que fa a la precarietat i temporalitat dels contractes laborals dels joves, els tribunals consideren que és una característica del mercat laboral actual. D'aquesta manera, per molt que l'alimentista no tingui feina estable ni estigui ben pagada, es considerarà que no té dret a cobrar la pensió, sempre i quan la remuneració obtinguda a canvi li permeti sortir de l'estat de necessitat en què es troba.

Així ho considera l'Audiència Provincial d'Astúries en la seva sentència d'11 de febrer de 2015⁷⁰ on, en el fonament de dret tercer, considera el següent: “*no puede pretenderse, que los alimentos a los hijos mayores de edad sólo queden extinguidos si el trabajo al que se accede es fijo y estable, ya que la precariedad ha pasado actualmente a ser la tónica general del mercado laboral, pues no hay que olvidar que las normas hay que interpretarlas con arreglo a la realidad social existente en el momento de su aplicación*”. El mateix considera el Tribunal Suprem justificant, en el fonament de dret segon de la sentència de 21 de novembre de 2014⁷¹, la imprevisibilitat de la pròxima entrada al mercat

⁶⁸ SAP d'Astúries (Sec. 6), de 10 de desembre de 2019 *op. cit.*

⁶⁹ RINCÓN ANDREU, GERARD, “Extinción... *op. cit.*

⁷⁰ SAP d'Astúries (Sec. 7), d'11 de febrer de 2015 (ROJ: SAP O 16/2015).

⁷¹ STS (Sala de lo Civil), de 21 de novembre de 2014 (ROJ: STS 5817/2014).

laboral per part de la filla degut a què *“la realidad social evidencia la situación de desempleo generalizado de los jóvenes, incluso con mayor formación que la hija de los litigantes”*.

De totes les sentències explicades es pot extraure que no hi ha una línia jurisprudencial clara respecte el moment en què es considera format l'alimentista i, per tant, apte per accedir al mercat laboral. És per això que els tribunals hauran d'atendre la problemàtica cas per cas i atenent al principi de proporcionalitat.

El que s'haurà de valorar és si el fill major d'edat es troba en condicions òptimes per accedir al mercat laboral o, en cas d'haver-hi accedit, si els ingressos que rep són suficients per declarar extingit el seu estat de necessitat.

Un altre aspecte a tenir en compte serà l'actitud de l'alimentista ja que, tal i com s'explica en el fonament de dret primer de la sentència de l'Audiència Provincial de Castelló, de 3 de maig de 2012⁷², el *“principio de solidaridad no es absoluto sino que hay que ponerlo en relación con la actitud personal de quien se considera necesitado”*. Per tant, en cas que l'alimentista no treballi, no estudiï, o en cas d'estudiar no tingui un bon rendiment acadèmic, podrà veure extingit el seu dret a rebre aliments.

En conclusió, la jurisprudència és molt diversa i el tribunal té en compte molts factors a l'hora de valorar la possible extinció del dret d'aliments. El mateix opina Tortajada Chardí⁷³, afirmant que *“actualmente resulta interesante el avance jurisprudencial, si bien no hay unificación respecto el momento en que se alcanza la independencia económica, factor determinante para producir la extinción de la obligación alimenticia, y que haga acreedor al alimentista de una prestación alimentaria”*.

C. Altres circumstàncies que suposen una millora en les condicions de vida de l'alimentista

Tal i com s'ha explicat anteriorment, la “millora en les condicions de vida de l'alimentista” va molt lligat a la finalització de l'etapa formativa i a la possibilitat

⁷² SAP de Castelló (Sec. 3), de 3 de maig de 2012 (ROJ: SAP CS 615/2012).

⁷³ TORTAJADA CHARDÍ, PABLO, “Extinción de la obligación de alimentos, en particular por desafección de los hijos”, *Actualidad Jurídica Iberoamericana*, 2022, nº 17 bis, p. 316.

d'accedir al mercat laboral. Tot i això, hi ha altres factors que poden provocar que l'estat necessitat, que és un requisit essencial per poder tenir dret a la pensió, s'extingeixi.

Així ho considera Madriñán Vázquez⁷⁴ quan afirma que “la *“mejora de fortuna” del alimentista también puede producirse de forma fortuita y desligada del desempeño de una labor profesional, bien por ser beneficiario de una herencia, o haber sido premiado en juegos de azar o cualquier otra circunstancia*”. Així doncs, aquestes altres circumstàncies que milloren les condicions de vida de l'alimentat també es poden considerar motiu suficient per extingir la pensió d'aliments ja que, al desaparèixer l'estat de necessitat, la prestació deixa de tenir sentit.

Un clar exemple seria la sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, de 12 de novembre de 2018⁷⁵, on s'extingeix la pensió d'aliments en favor del fill que va vendre un quadre de Dalí, que va rebre anys enrere del seu pare, i va obtenir la quantitat de 40.133,45€. El tribunal va considerar aquest fet com a motiu suficient per extingir el dret del fill a rebre la pensió ja que, tal i com explica en el fonament de dret primer, “el fill dels litigants té béns propis suficients per a atendre les seves necessitats”.

3.1.5. *L'extinció de la prestació d'aliments per incórrer en una causa de desheretament*

La darrera de les causes d'extinció que preveu l'article 237-13 del Codi Civil de Catalunya exposa el següent: “El fet que l'alimentat, encara que no tingui la condició de legitimari, incorri en alguna de les causes de desheretament que estableix l'article 451-17”. Així doncs, el legislador fa una remissió a l'article 451-17 on es regulen les diferents causes de desheretament previstes. A efectes del present treball, s'exposaran les causes a), c) i e) ja que tenen una relació directa amb la prestació d'aliments. Aquestes causes de desheretament són les següents:

- a) “Les causes d'indignitat que estableix l'article 412-3”.
- b) “El maltractament greu al testador, al seu cònjuge o convivent en parella estable, o als ascendents o descendents del testador”.

⁷⁴ MADRIÑÁN VÁZQUEZ, MARTA, “Principales controversias en torno a la pensión de alimentos de los hijos mayores de edad desde el punto de vista sustantivo”, *Revista de Derecho, Empresa y Sociedad*, 27 d'octubre de 2020, nº 17, p. 184.

⁷⁵ STSJ de Catalunya (Sala de lo civil i penal), de 12 de novembre de 2018 (ROJ: STSJ CAT 9831/2018).

- c) “L’absència manifesta i continuada de relació familiar entre el causant i el legitimari, si és per una causa exclusivament imputable al legitimari”.

A continuació s’expliquen les diferents causes de desheretament que es troben regulades en l’articulat i que, en conseqüència, provoquen l’extinció del dret a rebre aliments per part del fill major d’edat.

A. Extinció de la prestació d’aliments per les causes d’indignitat previstes en l’article 412-3 CCCat

La primera de les causes de desheretament que preveu l’article 451-17 CCCat fa referència al supòsit en què l’alimentista sigui indigne per succeir, és a dir, hagi comès alguna de les causes d’indignitat previstes a l’article 412-3 CCCat.

L’articulat preveu vuit causes d’indignitat, de les quals, a efectes del present treball, només les causes a), b), c), d) i e) podrien ser motiu d’extinció del dret d’aliments en favor del fill major d’edat. Aquestes causes són les següents:

- a) “El qui ha estat condemnat per sentència ferma dictada en judici penal per haver matat o haver intentat matar dolosament el causant, [...]”.
- b) “El qui ha estat condemnat per sentència ferma dictada en judici penal per haver comès dolosament delictes de lesions greus, contra la llibertat, de tortures, contra la integritat moral o contra la llibertat i la indemnitat sexuals [...]”.
- c) “El qui ha estat condemnat per sentència ferma dictada en judici penal per haver calumniat el causant [...]”.
- d) “El qui ha estat condemnat per sentència ferma en judici penal per haver prestat fals testimoni contra el causant [...]”.
- e) “El qui ha estat condemnat per sentència ferma dictada en judici penal per haver comès un delicte contra els drets i deures familiars [...]”.

Així doncs, com a mode d’exemple, si el fill major d’edat hagués intentat matar dolosament a l’alimentant, aquest veuria extingit el seu dret d’aliments, ja que seria indigne per succeir en virtut de l’article 412-3.a) CCCat i, per tant, compliria amb una de les causes de desheretament previstes al Codi.

B. Extinció de la prestació d'aliments per maltractament greu a l'alimentant

El legislador també preveu com a causa de desheretament, en l'apartat c) de l'article 451-17.2 CCCat, el maltractament greu al testador. A efectes del present treball, en cas de maltractament greu per part del fill major d'edat contra el subjecte alimentant, aquest podrà veure extingit el seu dret a rebre la pensió d'aliments.

A banda del maltractament al propi subjecte alimentant, l'articulat també preveu com a causa de desheretament el maltractament greu als familiars d'aquest, tals com el “seu cònjuge o convivent en parella estable, o als ascendents o descendents del testador”.

Cal recordar que, tal i com s'ha explicat en punts anteriors, el dret d'aliments es fonamenta en el principi de solidaritat familiar. Així doncs, tal i com s'explica en el fonament de dret segon de la sentència de l'Audiència Provincial de Barcelona, de 22 d'abril de 2014⁷⁶, *“la solidaridad familiar quiebra cuando concurre alguna de las causas contempladas en la ley como causas de desheredación, que se configura como una excepción al deber de legítima, y por lo que hace a los alimentos como una excepción a la obligación legal que los impone, constituyendo un castigo o sanción a la persona que ha manifestado una conducta que dentro del seno familiar se considera atentatoria de la dignidad, reprochable y que merece censura jurídica”*.

Són moltes les sentències on el tribunal deshereta al fill per haver apreciat un maltractament greu envers al seu progenitor. Un exemple seria la sentència del Tribunal Suprem, del 3 de juny de 2014⁷⁷, on en el fonament de dret segon el tribunal aprecia motiu de desheretament en la conducta dels fills ja que, tal i com apunta, *“incurrieron en un maltrato psíquico y reiterado contra su padre del todo incompatible con los deberes elementales de respeto y consideración que se derivan de la relación jurídica de filiación, con una conducta de menosprecio y de abandono familiar que quedó evidenciada en los últimos siete años de vida del causante”*.

Per tant, quan l'articulat es refereix a “maltractament greu” també fa referència a aquell maltractament psicològic que ha rebut el progenitor. D'aquesta manera, en cas que els dos fills de l'anterior sentència citada fossin titulars del dret a rebre aliments, aquest dret es veuria extingit.

⁷⁶ SAP de Barcelona (Sec. 18), de 22 d'abril de 2014 (ROJ: SAP B 3706/2014).

⁷⁷ STS (Sala de lo Civil), de 3 de juny de 2014 (ROJ: STS 2484/2014).

C. Extinció de la prestació d'aliments per absència de relació amb l'alimentant

La darrera de les causes de desheretament que, en conseqüència, poden provocar l'extinció del dret d'aliments en favor del fill major d'edat, es troba a l'apartat e) de l'article 451-17.2 CCCat, que diu el següent: "l'absència manifesta i continuada de relació familiar entre el causant i el legitimari, si és per una causa exclusivament imputable al legitimari".

De l'articulat es desprenen dos requisits clau: el primer d'ells és que la falta de relació s'ha de donar de manera continuada i manifesta, és a dir, ha de quedar evident que la relació entre els dos subjectes és nul·la; i, per últim, es requereix que aquesta absència de relació sigui exclusivament imputable al fill major d'edat, de manera que s'haurà de provar l'intent per part del progenitor de mantenir la relació amb el seu fill i el rebut per part d'aquest al subjecte alimentat.

Així doncs, la prova juga un paper clau a l'hora d'extingir o no el dret d'aliments en favor del fill major d'edat. Un exemple on s'aprecia la importància de la prova és la sentència de 29 de juny de 2017, de l'Audiència Provincial de Barcelona⁷⁸, on en el fonament de dret segon exposa que "*el hecho de que la persistencia de la incomunicación del padre con los hijos no sea imputable al padre, no implica de forma automática que sea imputable a los hijos*". A banda, el tribunal no considera suficients els mitjans de prova aportats, considerant que "*la testifical practicada no es suficientemente acreditativa de una actitud de los hijos digna de desheredación*".

Aquesta sentència també explica el fonament d'aquesta causa extintiva del dret d'aliments, explicant que la finalitat "*es evitar que una persona se vea obligada legalmente a prestar alimentos a otra que ha tenido respecto a ella un comportamiento reprochable, cuyo reproche recoge la ley como sanción a la persona que en principio tenía derecho a recibir alimentos y se le priva del mismo*"; tal i com s'exposa en el fonament de dret primer.

Aquesta causa de desheretament ha resultat ser controvertida, ja que no està prevista en el Codi Civil. D'aquesta manera, si apliquéssim la legislació espanyola per resoldre el cas, no es podria extingir el dret d'aliments en favor del fill major d'edat per manca de relació amb el seu progenitor, tot i que la causa sigui imputable al descendent.

⁷⁸ SAP de Barcelona (Sec. 18), de 29 de juny de 2017 (ROJ: SAP B 13817/2017).

Tot i aquesta manca de regulació pel que fa a la legislació espanyola, la jurisprudència recent marca una tendència contrària, que s'aproxima a legislació civil catalana. En aquest sentit, la sentència de 19 de febrer de 2019 del Tribunal Suprem⁷⁹ marca un punt de partida, considerant aquesta causa prevista a la codificació catalana com a extrapolable al dret comú. El tribunal, en el vuitè punt del fonament de dret tercer, exposa el següent: *“esta argumentación, que se hace al aplicar la normativa del CC Cat., es perfectamente extrapolable al derecho común, en la interpretación flexible de la causa de extinción de pensión alimenticia que propugnamos, porque la solidaridad familiar e intergeneracional es la que late como fundamento de la pensión a favor de los hijos mayores de edad, según la doctrina de la sala ya mencionada”*.

D'aquesta interpretació del Tribunal Suprem se'n fa ressò Berrocal Lanzarot⁸⁰, que afirma que en cas que es pugui demostrar que la manca de relació entre alimentant i alimentat ha estat per causa exclusivament imputable al fill, *“entiende nuestro Alto Tribunal que, en aras de una interpretación flexible [...], procede considerar en el ámbito de derecho común como una “nueva” causa de extinción de la prestación alimenticia la ausencia manifiesta y continuada de relación familiar entre progenitores e hijos, cuando aquella sea imputable exclusivamente a los hijos”*.

Aquesta interpretació que realitza *“el Alto Tribunal”* correspon, segons l'autora⁸¹, a una nova realitat i necessitat social, doncs *“las modernas estructuras familiares propician situaciones en las que los progenitores han perdido contacto o relación con alguno o todos sus hijos”*.

La sentència de l'Audiència Provincial de Madrid, de 16 de juliol de 2021⁸², també fa referència a la codificació catalana per resoldre sobre la possible extinció del dret d'aliments. En aquest cas, a diferència de la sentència anterior, el tribunal considera que la manca de relació imputable exclusivament al fill *“puede considerarse maltrato psicológico a los efectos del artículo 152.4 ° CC en relación con el artículo 853 del mismo texto legal”*. Així doncs, enlloc d'adaptar la legislació catalana pel cas concret, el tribunal opta per considerar la falta de relació com un maltractament psicològic de cara al progenitor, causa que sí que es troba regulada en el Codi Civil.

⁷⁹ STS (Sala de lo Civil), de 19 de febrer de 2019 (ROJ: STS 502/2019).

⁸⁰ BERROCAL LANZAROT, ANA ISABEL, “La extinción... *op. cit.* p. 497.

⁸¹ BERROCAL LANZAROT, ANA ISABEL, “La extinción... *op. cit.* p. 494

⁸² SAP de Madrid (Sec. 24), de 16 de juliol de 2021 (ROJ: SAP M 9605/2021).

CONCLUSIONS

Un cop realitzat el treball, es pot concloure afirmant que la pensió d'aliments és aquell precepte jurídic pel qual una persona que es troba en estat de necessitat, anomenada alimentista, pot sol·licitar els aliments necessaris per subsistir a determinats parents alimentants.

En base a aquesta definició i a l'estudi que s'ha realitzat al llarg del treball, tant pel que fa a les característiques del dret d'aliments als fills majors d'edat com pel que fa a la seva extinció, es poden extraure les següents conclusions:

- I. Mentre els aliments als fills menors d'edat s'entenen en un sentit ampli, és a dir, són permanents i comprenen tot el necessari per tal que el menor es pugui desenvolupar correctament, ja que es basen en el principi d'interès superior del menor; els aliments als fills majors d'edat no gaudeixen de la mateixa protecció. Per tant, es pot concloure considerant que es poden donar supòsits on, tot i existir l'estat de necessitat del fill major d'edat, el dret d'aliments es vegi extingit, fet que seria impensable si el descendent fos menor.
- II. Les sentències disperses que hi ha, en relació a l'extinció del dret d'aliments en favor dels fills majors d'edat, són conseqüència de la manca de regulació legislativa sobre aquest àmbit i l'ambigüitat de molts articles de la llei. La necessitat de basar-se en la valoració de les circumstàncies personals de cada subjecte provoca que els tribunals puguin tenir opinions discordants en supòsits similars.
- III. Tot i la no existència d'una edat màxima per poder percebre aliments, es pot observar mitjançant l'anàlisi de la jurisprudència que, a mesura que l'edat del subjecte alimentat augmenta, el tribunal tendeix a ser més estricte pel que fa al compliment dels requisits. Així doncs, a mesura que el fill es va fent adult els tribunals tendeixen a decantar-se per l'extinció del dret.
- IV. En el cas del dret d'aliments en els fills majors d'edat, al basar-se en el principi de solidaritat familiar, es podran extingir sempre i quan el tribunal consideri que l'alimentat ha realitzat un acte que atempta contra aquest principi. Un exemple seria el no aprofitament dels estudis, o la realització d'un acte que sigui motiu de

desheretament. Per tant, es pot concloure afirmant que el principi de solidaritat familiar no és absolut.

- V.** Pel que fa a l'extinció del dret a percebre aliments per finalització de l'etapa formativa, el tribunal haurà de valorar si amb la formació obtinguda és suficient per accedir al mercat laboral. Així doncs, la finalització d'un curs o grau formatiu no és garantia de poder accedir al mercat laboral i, en conseqüència, no és sinònim d'extinció del dret, sinó que s'haurà de valorar cas per cas.

- VI.** Pel que fa a l'extinció del dret d'aliments per accés al mercat laboral, no hi ha una línia jurisprudencial clara pel que fa a les feines de caràcter temporal i/o precàries. Tot i això, del present treball es pot extraure que, per tal de valorar l'extinció del dret en aquests supòsits, no és tant el tipus de contracte o la temporalitat d'aquests sinó que el fet rellevant és si la remuneració obtinguda per la feina ha estat suficient com per extingir l'estat de necessitat en què es trobava.

- VII.** Quan els fills pretenen independitzar-se personalment, anar-se de casa, però mantenint la dependència econòmica dels pares, la jurisprudència ha decidit en favor dels progenitors. S'entén que si els fills pretenen realitzar una vida d'acord amb les seves pròpies normes i en contra de les dels seus pares, poden fer-ho en exercici de la seva llibertat personal, però no a costa dels pares. Per tant, si el fill decideix viure de forma independent ha de ser capaç d'assumir el cost econòmic d'aquesta independència.

- VIII.** Tampoc estan obligats els pares a continuar alimentant als seus fills majors d'edat davant de certs comportaments censurables o reprotxables, és a dir, quan aquests no estan disposats a respectar-los. Així doncs, davant determinats comportaments dels fills, quan ha quedat acreditat que els fills havien maltractat o injuriat greument als seus progenitors, la jurisprudència ha reaccionat protegint als pares i declarant extingida l'obligació d'aliments. Especialment interessant és la denegació d'aliments quan existeix un distanciament en la relació paterno-filial causada exclusivament pel fill.

BIBLIOGRAFIA

- BERROCAL LANZAROT, ANA ISABEL, “La extinción de la prestación de los alimentos de los hijos mayores de edad”, *Revista Crítica de Derecho Inmobiliario*, 2020, n° 777, pp. 479-529.
- DEL POZO CARRASCOSA, PEDRO, VAQUER ALOY, ANTONI, BOSCH CAPDEVILA, ESTEVE, *Derecho Civil de Cataluña. Derecho de Familia*, 3ª Edición, Marcial Pons, Madrid, 2022.
- *Diccionario panhispánico del español jurídico*. Consultat en data 23 de gener de 2023, a partir de <https://dpej.rae.es/>
- DURANY PICH, SALVADOR, *Comentari al llibre segon del Codi civil de Catalunya*, Atelier, Barcelona.
- Generalitat de Catalunya, *Benestar Social i Família anuncia que demà entra en vigor el Fons de garantia de pensions i prestacions*, Nota de premsa d’1 de maig de 2011. Consultat en data 22 de febrer de 2023, a partir de <https://govern.cat/salaprensa/notes-premsa/108791/benestar-social-familia-anuncia-que-dema-entra-vigor-fons-garantia-pensions-prestacions>
- LUCAS ESTEVE, ADOLFO, *Dret Civil Català, Volum II. Persona i Família*, J.M. Bosch Editor, 2012.
- MADRIÑÁN VÁZQUEZ, MARTA, “Principales controversias en torno a la pensión de alimentos de los hijos mayores de edad desde el punto de vista sustantivo”, *Revista de Derecho, Empresa y Sociedad*, 27 d’octubre de 2020, n° 17, pp. 171-190.
- MONDÉJAR PEÑA, MARIA ISABEL, “La obligación de alimentos y las políticas de la Administración española sobre la protección de los mayores y dependientes”, *Revista Jurídica Universidad Autónoma De Madrid*, 22 d’agost de 2016, 14, Recuperat, en data 16 de març de 2023, a partir de <https://revistas.uam.es/revistajuridica/article/view/6126>
- PADIAL ALBÁS, ADORACIÓN MARIA, *La Obligación de Alimentos entre Parientes*, Tesi Doctoral, Lleida, 1994.
- RINCÓN ANDREU, GERARD, “Extinción de la pensión de alimentos a hijos mayores de edad”, *Diario La Ley*, 12 de març de 2018, n° 9156.

- TORTAJADA CHARDÍ, PABLO, “Extinció de la obligació de aliments, en particular por desafecció de los hijos”, *Actualidad Jurídica Iberoamericana*, 2022, nº 17 bis, pp. 306-329.

LEGISLACIÓ

- *Constitució Espanyola de 1978* (BOE núm. 311, de 29 de desembre).
- *Real Decreto de 24 de julio de 1889 por el que se publica el Código Civil* (BOE núm. 206, de 25 de juliol).
- Llei 25/2010, de 29 de juliol, del llibre segon del Codi civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família (BOE núm. 203, de 21 d'agost).
- *Decreto Legislativo 1/2011, de 22 de marzo, del Gobierno de Aragón, por el que se aprueba, con el título de «Código del Derecho Foral de Aragón», el Texto Refundido de las Leyes civiles aragonesas* (BOA núm. 67, de 29 de març).
- Decret 123/2010, de 7 de setembre, del Fons de garantia de pensions i prestacions (DOGC núm. 5711, de 9 de setembre de 2010).

JURISPRUDÈNCIA

Jurisprudència del Tribunal Suprem⁸³:

- STS (Sala de lo Civil), de 6 de novembre de 2019 (ROJ: STS 3613/2019).
- STS (Sala de lo Civil), de 19 de febrer de 2019 (ROJ: STS 502/2019).
- STS (Sala de lo Civil), de 24 de maig de 2018 (ROJ: STS 1878/2018).
- STS (Sala de lo Civil), de 21 de desembre de 2017 (ROJ: STS 4614/2017).
- STS (Sala de lo Civil), de 21 de setembre de 2016 (ROJ: STS 4101/2016).
- STS (Sala de lo Civil), de 2 de desembre de 2015 (ROJ: STS 4925/2015).
- STS (Sala de lo Civil), de 17 de juny de 2015 (ROJ: STS 2587/2015).
- STS (Sala de lo Civil), de 19 de gener de 2015 (ROJ: STS 427/2015).
- STS (Sala de lo Civil), de 21 de novembre de 2014 (ROJ: STS 5817/2014).

⁸³ Pel que fa al criteri d'organització de la jurisprudència, s'ha optat per ordenar les sentències del Tribunal Suprem per data, de més recent a més antiga; mentre que les sentències de l'Audiència Provincial s'ha considerat ordenar-les per Audiències seguint l'ordre alfabètic. En cas d'estar emeses per la mateixa Audiència, s'han ordenat per data, de més recent a més antiga.

- STS (Sala de lo Civil), de 15 d'octubre de 2014 (ROJ: STS 4438/2014).
- STS (Sala de lo Civil), de 3 de juny de 2014 (ROJ: STS 2484/2014).
- STS (Sala de lo Civil), de 27 de novembre de 2013 (ROJ: STS 5707/2013).
- STS (Sala de lo Civil), de 24 d'octubre de 2008 (ROJ: STS 5556/2008).
- STS (Sala de lo Civil), d'1 de març de 2001 (ROJ: STS 1584/2001).

Jurisprudència del Tribunal Superior de Justícia:

- STSJ de Catalunya (Sala de lo civil i penal), de 12 de novembre de 2018 (ROJ: STSJ CAT 9831/2018).

Jurisprudència de l'Audiència Provincial:

- SAP d'A Coruña (Sec. 4), de 26 de juliol de 2019 (ROJ: SAP C 1789/2019).
- SAP d'A Coruña (Sec. 3), de 4 de juliol de 2014 (ROJ: SAP C 1365/2014).
- SAP d'A Coruña (Sec. 4), de 31 de maig de 2010 (ROJ: SAP C 1754/2010).
- SAP d'Astúries (Sec. 6), de 10 de desembre de 2019 (ROJ: SAP O 4320/2019).
- SAP d'Astúries (Sec. 7), d'11 de febrer de 2015 (ROJ: SAP O 16/2015).
- SAP de Barcelona (Sec. 18), de 29 de juny de 2017 (ROJ: SAP B 13817/2017).
- SAP de Barcelona (Sec. 18), de 12 de febrer de 2014 (ROJ: SAP B 1421/2014).
- SAP de Barcelona (Sec. 18), de 22 d'abril de 2014 (ROJ: SAP B 3706/2014).
- SAP de Barcelona (Sec. 12), de 28 de març de 2007 (ROJ: SAP B 189/2007).
- AAP de Barcelona (Sec. 12), de 2 de juny de 2005 (ROJ: AAP B 3153/2005).
- SAP de Càceres (Sec. 1), de 5 de maig de 2017 (ROJ: SAP CC 345/2017).
- SAP de Cádiz (Sec. 5), de 16 de desembre de 2013 (ROJ: SAP CA 1672/2013).
- SAP de Cádiz (Sec. 5), d'11 de desembre de 2013 (ROJ: SAP CA 1705/2013).
- SAP de Castelló (Sec. 2), de 25 de novembre de 2015 (ROJ: SAP CS 1022/2015).
- SAP de Castelló (Sec. 3), de 3 de maig de 2012 (ROJ: SAP CS 615/2012).
- SAP de Gijón (Sec. 7), de 10 d'abril de 2015 (ROJ: SAP O 912/2015).
- SAP de Girona (Sec. 1), de 6 de novembre de 2015 (ROJ: SAP GI 1049/2015).
- SAP de Granada (Sec. 5), de 21 de setembre de 2018 (ROJ: SAP GR 1270/2018).
- SAP de León (Sec. 2), de 29 de desembre de 2004 (ROJ: SAP LE 1672/2004).
- SAP de Madrid (Sec. 22), de 20 de desembre de 2022 (ROJ: SAP M 19003/2022).
- SAP de Madrid (Sec. 24), de 15 de desembre de 2022 (ROJ: SAP M 19017/2022).
- SAP de Madrid (Sec. 22), de 23 de novembre de 2022 (ROJ: SAP M 17026/2022).
- SAP de Madrid (Sec. 24), de 16 de juliol de 2021 (ROJ: SAP M 9605/2021).

- SAP de Madrid (Sec. 24), de 20 d'octubre de 2005 (ROJ: SAP M 14037/2005).
- SAP de Málaga (Sec. 6), de 19 d'abril de 2017 (ROJ: SAP MA 1725/2017).
- SAP de Múrcia (Sec. 4), de 12 de novembre de 2015 (ROJ: SAP MU 2436/2015).
- SAP de Santander (Sec. 2), de 9 de novembre de 2022 (ROJ: SAP S 1785/2022).
- SAP de Santander (Sec. 2), d'1 de juliol de 2021 (ROJ: SAP S 738/2021).
- SAP de Soria (Sec. 1), de 9 de gener de 2023 (ROJ: SAP SO 10/2023).

